

חימוש מונחה מדויק בשני הצדדים

אורי רכב

ההכרלים המהותיים. אזכיר, שהאויב עשוי לחשוב כמו חיל-האוויר הישראלי ב-1971 או 1972. בין שאר אמצעים נוספים או שונים הוא יכול להשיב באש מסיבית, לא מדויקת ולא מונחית, ולקוות לזכות; אם לא במישרין בהריסת מקורות אישנו המדויקת או בהריסת אמצעי הבקרה — אזי בעקיפין ע"י אילוצנו להסיט את האש.

הערות

1. שמואל גורדון, "עקרונות המלחמה בנשק מונחה מדויק", מערכת, 308.

הפוטנציאל נובע מהנקודה, שבה מוצב הכח שהוא לעולם מסגרת.

במאמר נעדר לחלוטין הנשק המונחה המדויק של האויב. הדבר הזה כל כך בולט עד שאצל קורא תמים עשוי להתעורר רושם של הסחפות לא-רציונלית. גם אמצעי-נגד אחרים, שעשוי אויב לנקוט בהם כנגד צוותי ההריגה, לא נמנים במאמר.

במאמרי משנת 1979, "ההשפעות של חימוש מדויק על לוחמת היבשה", ניתנה פרוגנוזה של התפתחות, שבה לשני הצדדים חימוש מונחה מדויק. התחזית ההיא, למרבה האירוניה, נבנתה ע"י התפתחות הקרב אוויר-קרקע-אוויר, על אף

כפתח דבריו, ממש בפסיקה הראשונה, מערכת שמואל גורדון מונחים! הוא משתמש במונח "לתמרון" לא במקומו. כלי נשק אינם "מתמרנים". כלי נשק מקצרים את הטווח אל האויב (כדי לפגוע) ע"י הסתערות ולא ע"י תמרון. יש הבדל מהותי בין המונחים, לא רק במילון, אלא גם במשמעות הצבאית. התמרון מתבצע ע"י מסגרת ולא ע"י נשק בודד כלשהו (המאפיין את קרב היבשה הוא הפעולה במסגרות, ולא בצוותים). התמרון אינו מקצר טווח אל האויב, אלא מציב כוח שהפוטנציאל שלו הוא הכרעה (למשל — ניתוק כל הצבא או רובו מעורפו, או כיבוש עיר חשובה וכו') ושאינו לקברניטי האויב תשובה עליו.

ציוד והספקה, שירות הספקה וחיל הספקה

גלגולי שמות ומשמעויות

רס"ן זוהר לבקוביץ

שעסקו במתן שירותים לוגיסטיים ליחידות הצבא המתארגן ונבנה בד בבד עם בניין כוחם כמערכות ארגוניות. מספרם השתנה במהלך מלחמת העצמאות. הראשונים, שהוקמו בדצמבר 1947, היו שירות תחבורה ושירות ציוד והספקה.

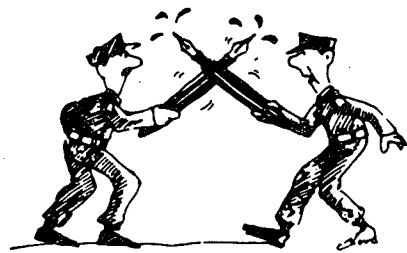
בינואר-פברואר 1948 אורגנו השירותים, נקבעו משימותיהם וחולקה העבודה ביניהם. מלכתחילה הם היו כפופים ישירות לראש אג"א ופעלו תחת פיקודו, אם כי הקונספציה גרסה שהם יהיו שירותים עצמאיים אשר יתואמו ע"י ראש אג"א ויהיו חלק מהמטה המקצועי שליר

כיום בצה"ל ומכאן אי-בהירות ובלבול. עם הצעדים הראשונים לבניית כוח צבאי בעל אופי סדיר בשלהי שנת תש"ז, הונחו היסודות לשירותים לוגיסטיים ליד ראש אג"א חימוש ומשק* במטה הכללי של ה"הגנה" יוסף רוכל-אבירד (ראש אג"א של מלחמת העצמאות, לימים אלוף, סגן הרמטכ"ל ד"ר לפילוסופיה). השירותים היו גופי ביצוע כפופים לראש אג"א,

* בינואר 1948 אורגן אגף חימוש ומשק מחדש. הוקמו בו שירותים לוגיסטיים האחראים לביצוע והוחלף שמו לאגף האפסנאות. שם זה נכנס לתוקף ב-1 פברואר 1948.

המציאות של מלחמת העצמאות, אשר רבים מבני הדור הוותיק נושאים אותה בזכרונם כחוויה אישית, הולכת ומתרחקת מאתנו במהירות והופכת להיסטוריה. בתהליך זה יש וחל טשטוש משמעויות באשר למושגים שהיו חיים פעם. דבר כזה אירע בכנסי מורשה בחיל התחזוקה ובאג"א, כאשר מספר קצינים בכירים בדימוס טענו לכתר "קצין הספקה ראשי" ראשון בצה"ל, וטענה זו מצאה ביטוייה מעל דפי "מערכות".

הטענה לכתר הראשוניות נבעה מהעברת מושגים שרווחו עם הקמת צה"ל למושג השורר

ברכישות פרטיות, בעיקר של בקר, שהושג כשלל מכפרים ערביים. הוקפד על שימוש מבוקר במנות־קרב ומפקדים נדרשו להסביר מדוע השתמשו בהן, מתי ולאילו אוכלוסיות.

החידוש המובהק של השירות היה נושא ההדרכה והביקורת. ואכן, כבר בסוף יוני 1948 הוקם בתל־ליטווינסקי, היום - תל־השומר, ביה"ס לבישול. מאמץ אחר הושקע בתחום ההסברה בכתב. שיטות העבודה הוצגו באמצעות תקצירים מנוסחים יפה.

בפברואר 1949, מנה שירות ההספקה 11 יחידות משנה. בהן: מטה השירות, בסיס אימונים, ביה"ס לבישול, יחידת אספקת בשר ושני בסיסים באזור המרכז. בצפון היו שני בסיסי אספקה ושתי מאפיות צבאיות, וכדרום היה בסיס אספקה אחד. השירות מנה למעלה מ־1,000 איש. הוא כילכל בהצלחה למעלה מ־100 אלף איש. הערכה חיובית על שירות ההספקה כלולה בדו"ח רשמי של אכ"א מסוף 1949 ובו נאמר:

"שירות הספקה: בדרך כלל נחשב שירות זה כמסודר ויעיל ואמנם כתוצאה מכך מתבלט המוראל הגבוה אצל קציני השירות. ברובם המכריע הם אנשי מקצוע מובהקים אשר רכשו את מקצועם בצבא הבריטי. החיילים או האזרחים רואים את מקום עבודתם הנוכחי כבעל היקף רציני. הינם עסוקים ורתומים לעבודה ומוצאים בה את סיפוקם המלא. כל האנשים - חיילים בהופעה, ממושמעים ומחונכים. לכך גרם מצד אחד עברם של הקצינים ומצד שני הארגון של השירות."

חיל ההספקה - עם כינון הפסקת־אש בחזית המצרית בינואר 1949 ופתיחת מו"מ רשמי בין ישראל למצרים להסדרי שלום ושבת־נשק, החל שלב המעבר ממלחמה לרגיעה, שלב שנמשך עד חתימת הסכם שביתת־הנשק עם סוריה ביולי 1949, הסכם שביתת־נשק אחרון עם מדינת עימות בגבולותינו.

בתקופת מעבר זו הוחל בארגון מחדש של צה"ל, בשחרור כוח־אדם ובכניית הצבא לקראת תקופה של רגיעה בטחונית.

עם שחרורם של אלפי מגויסים והפחתת כוח־האדם בצבא מ־100 אלף ל־35 אלף איש, קטנו המטלות על המערך הלוגיסטי בצבא ונוקקו

בכריגדה היהודית, ושני סמלים עברים ביחידות לוגיסטיות בצבא הבריטי: עמנואל גלבר ז"ל (נפטר לפני זמן קצר, אל"מ מיל') וראובן כרי (לימים, אל"מ מיל'). הם צירפו אליהם ממכריהם והשירות התפתח והסתעף במהירות.

בתחום הספקת הציד היו קשיים רבים שלא נפתרו במהלך המלחמה. היו בעיות בהרכשה שהביאו למחסור ולמצוקה וגם לאחר שנרכש הציד היה בלאי רב מאוד, זאת בשל תנאי מחנה גרועים, מעבר תדיר ממקום למקום, חוסר זרובה לציד שהתקלקל וחוסר אחריות אישית לציד הן מצד החיילים והן מצד המפקדים.

בתחום הספקת המזון היה המצב טוב בהרבה וכבר באפריל 1948 הוקמו ארבעה בסיסים מרחביים למזון: בתל־אביב, בחיפה, בראש פינה ובניר־עם שבצפון הנגב. השירות יכול היה לספק לצבא את רוב המזון הדרוש (ראה מסמך מס' 3). שירות הספקה - לנוכח הגידול בשירות והסתעפות הפנימית בתוכו, הוחלט על הפרדה בין נושא המזון לנושא הציד. הוקמו שני שירותים לוגיסטיים במקום אחד: שירות ציד בפיקודו של ירחמיאל בלקין ושירות הספקה בפיקודו של ד"ר שמעון מזא"ה (ראה מסמך מס' 2).

הקמת השירות החדש ביוני 1948 נתנה תנופה לטיפול נאות בנושא המזון בצה"ל. השירות החדש ראה כמשימה עיקרית לפניו להדריך את היחידות לשימוש נאות במזון, על־ידי הדרכת כוח־אדם סיוע להקמת מטבחים ומטבחי שדה, ביקורת ויעוץ ביחידות, גיבוש נהלים ורפואי עבודה ופרסומים בפקודות. השירות דחף את שירות הציד, העמוס במשימות בלאו הכי, לטפל באורח נמרץ ברכישת כלי אוכל לחיילים וברכישת ציד למטבח ולבישול בשדה.

מיולי 1948 ואילך, בימי ההפוגה השנייה בקרבות, העמיק שירות ההספקה את הטיפול בנושא המזון במגמה לשיפור האיכות. השירות הדיק את השליטה על אספקת המזון בצבא. בצד מנות קשות חולקו מנות טריות ליחידות בסכב יום־יומי. נקבע תקן של מנת מזון לחייל, דבר שאיפשר לקבוע מדידים כמותיים מדויקים. כן הוקפד לדרוש את מצבות המתכלכלים ביחידות ולהקצות את המנות בהתאם לכך. השירות נאבק

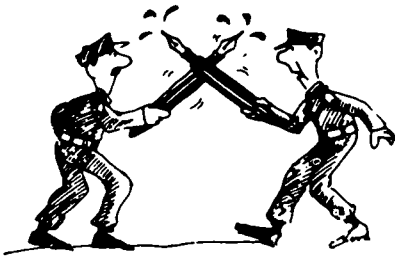
הרמטכ"ל. רק בהדרגה וכמאוחר בתוך מלחמת העצמאות נתגבש אופיים העצמאי של השירותים הלוגיסטיים.

באפריל 1948 היו כבר שישה שירותים לוגיסטיים: שירות תחבורה; שירות חימוש; שירות ציד והספקה; שירות איכסון (בינוי); שירות דואר צבאי ושירות בהמות משא ורכיבה. במהלך המלחמה חלה התמחות מקצועית וכל שירות התמקד בנושא מצומצם. בינואר 1949 כבר הוקמו שמונה שירותים לוגיסטיים כשבראש כל אחד מהם מפקד בדרגת סגן אלוף (ראה מסמך מס' 1). השירותים היו: חיל התחבורה; שירות ציד; שירות הספקה; שירות חימוש; שירות הנדסת חימוש; שירות איכסון (בינוי); שירות דלק ושירות בעלי חיים.

בינואר 1949 נמצא צה"ל בשיא גודלו במלחמת העצמאות. הוא מנה למעלה מ־100 אלף איש ואגף האפסנאות היה אגף מטה בעל חמש מחלקות מתאמות והפעיל שמונה שירותים לוגיסטיים. מסירותם ומיומנותם של האנשים חיפתה על מחסור במשאבים ואיפשרה לקיים את צה"ל כצבא כשיר ובעל יכולת לחימה.

שירות ציד והספקה - הוקם בדצמבר 1947, כאשר זומן מזכיר המטכ"ל של ה"הגנה", משה בראילן, אל דוד בן־גוריון והוטל עליו להקים מנגנון, שיעסוק בהספקת ציד ומזון ליחידות המתגייסות לשירות סדיר. הקשיים היו רבים מאוד בשל חוסר תשתית, מלאי, מחסנים, כסף וכוח אדם מקצועי. עיקר משימתו של השירות הייתה רכישה מזרזת של פריטי לבוש וציוד כללי וניפוקם ליחידות המתארגנות. הנושא היה סבוך ובעייתי וטופל מול ספקים אזרחים בציד צבאי משומש ומול סוחרים מפוקפקים שהצליחו לשים יד על עודפי ציד מהצבא הבריטי המתפנה. בינואר 1948 החלו לטפל ברכישת מזון, בעיקר שימורים ומנות קשות, בהחסנתם ובניפוקם. על שירות ציד והספקה היה להתחרות עם קניינים אזרחים על תוצרת מקומית ועל יבוא מזון מחו"ל, שנחטפו מיד עם הגיעם לשווקים.

השירות התפתח במהירות סביב גרעין קטן של יוצאי הצבא הבריטי בעלי ניסיון מקצועי: ד"ר שמעון מזא"ה (לימים, ראש אכ"א, אלוף מיל'), מהנדס אגרונום במקצועו ומפקד מחלקת ההספקה

מסמך מס' 3

4. ראש מח' המלאי והחלוקה: שלמה גורפינקל, ת"א רח' זמנהוף 32.
5. קצינת האשפוז*: גינה קליין, ת"א רח' אליעזר ב"י. 47 אצל רכמילביץ.

הענינים: — תכנון צרכי הצבא (או גורמים אחרים בהתאם להוראות המטכ"ל) כמזון וטיפול באספקתו. הבטחת החסנה יעילה, שמירת המלאי והבקורת עליו וחלוקה יעילה ליחידות. תכנון מנות המזון והדרכת המפקדים בצולחן היעיל. הדרכת בכשול ובטבחות, קיום ביי"ס מרכזי לבשול. עריכת תכנים למאפיות וחוזים עם מאפיות, קיום מאפיות עצמאיות.

(-) מפקד השירות.

* סא"ל (מיל') משה בר אילן יסד את השירות בדצמבר 1947 ומיוזג לתוכו את מחלקת המשק ב"הגנה" בראשותו של סא"ל ירחמיאל בלקינד ז"ל.

** "קצינת אישפוז" — קצינת תזונה האחראית לתפריטים ולהדרכת הנושא בצבא, שלא כמקובל בימינו, שאשפוז משמעו אישפוז רפואי בלבד.

הענינים: — לארגן את האספקה המוטסת ולתאם את משלוחי השירותים (חמוש, רפואי, ציוד והספקה ואחרים) בשתוף עם חיל האוויר, לפי הוראות אגם ואגא.

- ענף הציוד.**
1. ראש הענף: ראובן כרי, ת"א שד"ר 122, טל. 5004.
 2. ראש מח' ציוד כללי: אלחנן קלינג, ת"א רח' הס 17.
 3. מ"מ ראש מח' ציוד משרדי: זאב דוד, גבעתיים.
 4. קצין מרזר קבלת הציוד הכללי: אריה סגל, ת"א רח' ריינס 11.

הענינים: — תכנון צרכי הצבא (או גורמים אחרים בהתאם להוראות המטכ"ל) בסוגי הציוד הכלולים במסגרת השירות, טפול באספקת הציוד, הבטחת יעילות ההחסנה ואת החלוקה ליחידות. חזרת ציוד כללי ומשרדי מהיחידות, הטעון תקן או חדוש או נצול בדרך אחרת. הדרכת המפקדים בשמוש היעיל בציוד, כבעיות החסנה של הציוד ושמיירתו. קיום מכבסות ועריכת חוזים לתקון נעליים והלכשה.

- ענף ההספקה.**
1. ראש הענף: ד"ר שמעון מזאה, ת"א רח' אלכסנדר ינאי 14.
 2. סגן ראש הענף: עמנואל גלבר, ת"א רח' אחה"ע 105.
 3. ראש מח' האספקה: מקס פילרסדורף, ת"א רח' אחה"ע 144 אצל גינובורג.

שירות ציוד והספקה
צה/אדמ/1702
8 יוני 1948

מטכ"ל

הנדון: רשימת המחלקות וראשי המחלקות
למכתבכם א/170/6.48 מיום 1.6.48
להלן הרשימה המבוקשת על-ידיכם במכתבכם הנ"ל:

- א. מטה השירות.**
1. מפקד השירות: משה כר"אילן, * ת"א רח' מגידו 7.
 2. סגן מפקד השירות: ירחמיאל בלקין, ת"א רח' ויטקין 11.
 3. קצין המנהלה: שמואל נוטוב, ת"א רח' נצח-ישראל 3.
- ב. מחלקת האספקה המוטסת.**
1. ראש המחלקה רפאל סטורוביץ, ת"א רח' אלכסנדר ינאי 8.

מודיעין בזמן אמיתי

רס"ן יצחק *

1956. הצילומים במיתלה היו אפוא בגדר הכנות לשינוי אפשרי של היעד המקורי.

ב-6 באוקטובר, בשעות 1615-1900, בוצעה לפי הזמנת אמ"ן, גיחת צילום של מטוס מוסקו (דגם 16) באתר המיתלה. התצלומים היו באיכות טובה וכיסו את האזור הנדרש. בפענוח נתגלו במוצא המערבי של המיתלה 11 אוהלים, שתי משאיות ושלושה ציפונים. בדו"ח שהופץ כעבור יומיים צוין כי יתכן והמדובר ב"מחנה עבודה של מתקני כבישים".

מפענחי אמ"ן לא היו שותפי סוד לתכנית "קדש" אשר בוצעה במעטה סודיות, ולא ייחסו כל חשיבות לגילוי האוהלים. מסיבה זו לא הועבר לאג"מ-מבצעים עד 28 באוקטובר, יום לפני ההצנחה, כל מידע על הימצאות האוהלים באתר הצניחה המתוכנן. בשלב זה קיבלה ההצנחה כמבוא המערבי של המיתלה עדיפות גבוהה. זו קיבלה ביטוי בפקודת המבצע "קדש 2", שהופצה על ידי אג"מ-מבצעים כליל 25-26 באוקטובר

קביעת אתר ההצנחה במוצא המזרחי של המיתלה — השתלשלות

ההצנחה במיתלה היתה מהלך צבאי שנועד ליצור איום כלפי תעלת סואץ. בכך הייתה ישראל אמורה למלא את התחייבותה כלפי שותפותיה צרפת ובריטניה על פי הסכם "סבר" — ולאפשר להן להיכנס למערכה משלהן ולהשתלט על תעלת סואץ (על פי מבצע "מוסקאטיר"). על גודר הצנחנים 890 הוטלה המשימה לצנוח במבוא המזרחי של המיתלה, ולהערך להגנה ליד מצבת פארק, עד לחבירה עם יתרת חטיבת הצנחנים 202, שנעה בציר כונתילה-תמד-נחל-מיתלה. חל איסור מוחלט על התקרבות לתעלה.

לפי הוראת אג"מ-מבצעים החל אמ"ן, מתחילת אוקטובר 1956, בהכנת נתוני מודיעין על אודות אתר ההצנחה האפשרי באזור המיתלה. בשלב זה טרם הוכרעה שאלת המקום המדויק במיתלה. בפועל, נערכו הכוחות להצנחה באל-עריש על פי תכנית המבצע "קדש 1" שהופצה ב-5 באוקטובר

בחוברת מערכות המוקדשת למערכת סיני (306-307, דצמבר 86-ינואר 1987), מופיעות פסקאות העוסקות בהחלטה לשינוי מקום ההצנחה במיתלה, במאמריהם של אנשי המודיעין לשעבר אל"מ (מיל') פרופ' יובל נאמן, אז סגן ראש אמ"ן (שם, עמ' 35), וסא"ל (מיל') יוסף בן-זאב (שם, עמ' 21).

לצד חוסר הדיוק בפרטים, מודגשת בה הסברה הרווחת והמתפרסמת מדי פעם בפעם, ** המוצאת קשר ישיר בין ההחלטה לשינוי מקום ההצנחה מהמבוא המערבי למבוא המזרחי של המיתלה (ליד מצבת הקולונל פארק), לקרב הדמים שהתרחש יומיים לאחר מכן.

ננסה להפריך גירסה זו ולעמוד על הלקח העיקרי מפרשה זו, הקשורה בחוסר ניצול נכון של מודיעין אווירי בזמן אמיתי.

* חוקר בכיר בענף לתולדות חיל האוויר.
** ראה גם מאמרו של אלוף (מיל') מאיר עמית ב"מעריב" מ-19 באוקטובר 1981 — בנושא "קרב המיתלה".